

محمود گبرلو:

مصلحت جایگزین مناظره شده است

از سال‌های بسیار دور «مناظره» پای ثابت بحث و گفتگوها و اثبات عقاید در تاریخ ایران و جهان بوده است، به خصوص در اندیشه و فقه اسلامی اثبات استدلال‌های فقهی و پذیرش و اقتناع‌پذیری یک روش مرسوم بود که از اهمیت بالایی برخوردار است و همچنان هم، در این دوران، در مدارس علوم دینی، مناظره، بحث و چالش طرفین، پایه رشد و تعالی به شمار می‌آید.

با شروع انقلاب اسلامی این مناظره‌ها در بستر قاب تلویزیون و یا مجامع دانشگاهی ادامه یافت و سرانجام در مناظره انتخاباتی ریاست جمهوری سال ۸۸ شکوفا شد. پس از آن به خاطر برخی رفتارها و یا گفتارهای ناپسند که در اجرای زنده تلویزیون پیش آمد، متولیان برگزاری این مناظره‌ها به آسیب‌شناسی آن پرداختند، اما بجای اصلاح و گسترش آن، آرامش و سازش و مصلحت‌اندیشی جایگزین گشت و مناظره‌ها تبدیل به یک گپ و گنده‌های شبانه‌دوستانه اما بی‌خاصیت شد.

نشانه‌های آن شیوه مناظره در دور اول انتخابات ریاست جمهوری و تغییر در شیوه مناظره دور دوم به خاطر عدم توجه و حضور گسترده مردم در پای صندوق‌های رای شد. در دنیای امروز که این مناظره‌ها در سطح گسترده در شبکه‌های متعدد جهانی در حال پخش است قوانین و چارچوبی را باید رعایت کرد تا به نتیجه دلخواه که جذب و اقتناع‌پذیری اکثریت است رسید. در شیوه‌های مدرن امروز در مناظره‌های تلویزیونی سه عامل موجب جذب تماشاگر، تحریک احساسات و عقلانیت آنان و تشویق اکثریت به سمت اهداف مورد نظر محسوب می‌شود.

مجری سکندار اصلی مناظرات تلویزیونی است

سکندار اصلی که در ایران مجری لقب گرفته است نقش کلیدی و اساسی دارد، این فرد باید از لحاظ جایگاه اجتماعی، مقبولیت و محبوبیت داشته باشد و به انصاف و عدالت مشهور باشد. مردم با شنیدن نقطه نظرات او، احساس کنند بی‌طرفی را در ارائه نظریه خود رعایت کرده و بر پایه علم و تخصص سخن می‌گوید. باید از سوال‌های کلیشه‌ای پرهیز کند و به گونه‌ای سخن بگوید که تماشاگر احساس اعتماد و اطمینان کند، از حرف‌های احساسی و بی‌پایه پرهیز کند. صریح و قاطع بر اساس آمار، ارقام و استدلال‌های محکم، سوالات خود را مطرح کند و اگر مناظره‌کننده در صدد طفره رفتن و به حاشیه راندن مباحث دارد، تذکر جدی داده و مسیر را در ریل درست هدایت کند.

در دنیای امروز سکندار مناظره یا مجری نیاز نیست که فقط کنترل‌کننده نظم و زمانبندی باشد، چون تکنولوژی‌های مدرن این روش را به نحو احسن اجرا می‌کنند. عکس‌العمل‌های کلامی و فیزیکی در چهره و دست‌های مجری، نقش کلیدی در بیان مفاهیمی همچون تمسخر، سرزنش، تشویق و یا نقد و تحسین دارد. به خصوص اگر مناظره‌کننده‌ها چند نفر باشند و هر یک نظرات متفاوتی دارند که ممکن است با سلیقه و نظر سکندار و مجری همسو نباشد تماشاگر انتظار دارد منصفانه به حرف‌های مناظره‌کننده گوش داده و از تکه پرانی‌های سطحی و سخیف پرهیز کند. ستون دیگر در این مناظره‌ها و بحث و چالش، «افراد مناظره‌کننده» هستند، آنها باید بدانند میلیون‌ها بیننده در صدد قضاوت نسبت به عملکرد و شخصیت او هستند. بنابراین در سخن گفتن، آداب فن بیان و آداب استدلال محکم را باید رعایت کند. از قبل با مشاورین خود هماهنگی‌های لازم را داشته باشد و با دست پر در فضای مناظره حضور پیدا کند. تماشاگر با هر طیف فکری، از هر گونه بد کلامی و بد اخلاقی در گفتار و رفتار، بیزار است، کوچک‌ترین رفتار و کلام سطحی و یا زنده مناظره‌کننده را بر نمی‌تابد و از آرای مناظره‌کننده کاسته می‌شود.

جایگاه طراحی صحنه و قاب بندی تصویری

سومین ستون اصلی یک مناظره، طراحی صحنه و قاب بندی تصویری است. در طراحی صحنه، مناظره‌ها باید شور و هیجان و شادی به تماشاگر منتقل شود، انتخاب فضای سیاه، تیره و سرد، حس شادابی و هیجان را از تماشاگر می‌گیرد، هر گونه قاب بندی تلویزیون، بنا بر نظر متخصصین، مفاهیم روانشناسی دارد که اگر کارگردان مربوطه مسلط به فضای بحث و آشنا به سبک مناظره و گفتگوهای طرفین نباشد نمی‌تواند تماشاگر را با فضای مناظره همراه کند. طبیعتاً هر یک از عوامل استودیو به یکی از مناظره‌کننده‌ها گرایش دارند و قلباً مایلند فرد مورد نظرش پیروز شود اما باید مراقب باشد در انتخاب قاب بندی‌ها و ارائه به تماشاگر، حس شخصی و جناحی منتقل نشود.